

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

С.І. Федун
О.В. Чорний

УРОКИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

5 клас

Посібник для вчителя

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 371.32:74
ББК 74.268.51
Ф32

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор, ректор Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників
С.І. Дровозюк
вчитель образотворчого мистецтва, відмінник освіти України, вчитель-методист, вчитель вищої категорії, директор закладу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ст. №3 ім. М. Коцюбинського» Вінницької міської ради
Н.І. Ленко

Серію засновано 2007 року

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Вінницького обласного інституту післядипломної освіти
педагогічних працівників
(протокол № 5 від 02.07.2013 р.)*

Федун С.І.

Ф32 Уроки образотворчого мистецтва : 5 кл. : посібник для вчителя / С.І. Федун, О.В. Чорний. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 116 с. – (Бібліотека вчителя).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-358-59

У пропонуваному методичному посібнику подано календарно-тематичне планування та розробки уроків з образотворчого мистецтва для 5 класу відповідно до навчальної програми Міністерства освіти і науки України для загальноосвітніх навчальних закладів.

Посібник підготували завідувач кабінету методики викладання естетичних дисциплін Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників С. Федун та вчитель образотворчого мистецтва Тульчинської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 2 О. Чорний відповідно до чинної програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Образотворче мистецтво», 5–7 кл. (укладачі: Л. Масол, О. Коваленко, Г. Сотська, Г. Кузьменко, Ж. Марчук, О. Константинова, Л. Паньків, І. Гринчук, Н. Новікова, Н. Овіннікова).

Видання є органічною частиною навчально-методичного комплексу, до якого входять: підручник, альбом-посібник та інтерактивний електронний посібник: Easy School Book. Образотворче мистецтво. 5 кл.

До посібника додається компакт-диск із аудіо- та візуальними матеріалами до всіх уроків.

УДК 371.32:74
ББК 74. 268. 51

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

Серія “Бібліотека вчителя”

ФЕДУН Сергій Ігорович

ЧОРНИЙ Олександр Вікторович

УРОКИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

5 клас

Посібник для вчителя

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Донара Пендзей*

Обкладинка *Аліни Воронкової*

Комп’ютерна верстка *Олени Захарійчук*

Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 14.08.2013. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Pragmatica. Умовн. друк. арк. 13,46. Умовн. фарбовідб. 13,46.

Видавництво “Навчальна книга – Богдан”

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352)520607; 521966; 520548

office@bohdanbooks.com

www.bohdanbooks.com

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-3585-9

© Навчальна книга – Богдан, 2013

ПЕРЕДМОВА

При розробці цього навчально-методичного комплексу (орієнтовне календарно-тематичне планування, розробки уроків, комп'ютерний диск з аудіо- та візуальними матеріалами до всіх уроків, робочий альбом-посібник для учнів) автори враховували, що у змісті дисциплін, які охоплюють освітню галузь «Мистецтво» в основній школі, домінуюча роль належить активній художній діяльності та творчому самовираженню учнів у сфері мистецтва. Тому основним завданням у 5 класі є поглиблення в учнів знань про мистецтво, залучення їх до художньої творчої діяльності шляхом опанування ними певних правил-понять з курсу предмета, що передбачають такі навчальні цілі:

- оволодіння навичками образотворчої діяльності;
- формування здатності логічно, доказово міркувати;
- розвиток умінь виділяти істотні ознаки видів образотворчого мистецтва, понять та об'єктів довкілля, порівнювати їх за певними ознаками, узагальнювати або класифікувати;
- розвиток мистецького мовлення, розширення і поглиблення індивідуального досвіду пізнання навколишньої дійсності;
- розвиток організованості, зосередженості, самостійності оцінних суджень, естетичного смаку, вміння «занурюватися» у світ мистецтва.

Розробки уроків складено відповідно до чинної програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Вони ґрунтуються на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного, діяльнісного та інтегративного підходів для формування розуміння особливості мови різних видів образотворчого мистецтва шляхом розвитку:

- композиційних умінь та навичок;
- відчуття і розуміння форми предметів (конструктивні особливості);
- відчуття кольору;
- відчуття об'єму;
- просторової уяви;
- відчуття руху;
- образного та творчого мислення.

Для цього учням потрібно не тільки оволодіти певними знаннями, вміннями та технічними засобами образотворчого мистецтва, а й зрозуміти і відчувати глибинну його суть, мету художнього творення (створення художнього образу, передавання у творчій роботі певного настрою). Щоб досягти вказаної мети, вчитель повинен проводити навчання, використовуючи всі чотири види діяльності, з яких і складається курс образотворчого мистецтва у школі II ступеня (сприйняття мистецтва, зображення на площині, прикладна діяльність, зображення в об'ємі). Тому в цьому посібнику календарний план складається з певних понятійно-тематичних блоків, основою яких є одне-два з основних навчальних завдань курсу образотворчого мистецтва.

Враховуючи сучасні вимоги до безперервності викладання предметів художньо-естетичного циклу в загальноосвітніх навчальних закладах (1-7 класи – образотворче та музичне мистецтво, 8-9 класи – мистецтво, 10-11 класи – художня культура), значне місце у пропонованому виданні відводиться збагаченню емоційно-естетичного досвіду учнів, формуванню культури почуттів, пробудженню особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей через формування в учнів навичок щодо аналізу творів мистецтва та вираження власних оцінних суджень.

Відтак використання пропонованого навчально-методичного комплексу допоможе вчителям у підготовці до проведення уроків образотворчого мистецтва у 5 класі в контексті сучасних вимог до викладання предметів художньо-естетичного циклу, сприятиме гармонійному розвитку учнів, долученню їх до глибинних джерел культури та духовності людства.

Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків образотворчого мистецтва

5 КЛАС

№ п/п	Дата	Тема уроку	Навчальні завдання (мета уроку)	Практичні завдання	Вид мистецтва, рекомендована техніка та матеріали	Фонові музичні твори емоційно-настрогового характеру	Примітки
І семестр							
ВИДИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА. ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ							
Композиція як основа образотворчого мистецтва							
1		Сприйняття мистецтва. Види та мова мистецтва: графіка. Зображення на площині. Ознайомлення із зображувальними можливостями учнів у творчій роботі за уявою «Неіснуюча тварина».	Поглиблювати в учнів уявлення про світ з точки зору митця. Сформулювати в учнів розуміння про мистецтво як поняття та окрему галузь людської діяльності. Формувати в учнів уявлення про види графіки та її засоби виразності. Знайомити учнів зі специфікою творчої діяльності на уроках образотворчого мистецтва. Ознайомити учнів з особливостями та правилами роботи в альбомі-зошиті на уроках образотворчого мистецтва. Поглиблювати знання учнів про графіку та її різновиди. Формувати інтерес та позитивне емоційне ставлення до творів образотворчого мистецтва та художньої діяльності. Поглиблювати в учнів навички роботи з графічними матеріалами. Розвивати творчу уяву та фантазію учнів.	Творча робота за уявою «Неіснуюча тварина».	Графіка. Олівець, кулькова ручка тощо.	Marek Bilinski «Krol switu», гурт «Tiamat» «У моїх сльозах во-станне».	
2		Сприйняття мистецтва. Види та мова мистецтва: декоративно-прикладне мистецтво. Прикладна діяльність. Аплікаційна композиція з геометричних фігур «Килим».	Поглиблювати знання учнів про види декоративно-прикладного мистецтва та його засоби виразності. Поглиблювати в учнів розуміння композиції як поняття з курсу образотворчого мистецтва. Формувати інтерес та позитивне емоційне ставлення до творів декоративно-прикладного мистецтва. Поглиблювати в учнів навички прикладної діяльності. Розвивати творчу уяву та фантазію учнів.	Декоративна аплікаційна композиція з геометричних фігур «Килим».	Декоративно-прикладне мистецтво. Кольоровий папір, ножиці, клей.	А. Скорупа та К. Верзикович «Нічний Верген», гурт «Cell» «The Gate», гурт «Celt Islam» «Attar».	
3		Сприйняття мистецтва. Види та мова мистецтва: скульптура. Зображення в об'ємі. Відтворення природних об'ємних форм у пластичній композиції «Овочі та фрукти».	Ознайомити учнів з різноманітністю форм у навколишньому світі. Ознайомити учнів з видами скульптури та засобами її виразності. Формувати інтерес та позитивне емоційне ставлення до скульптурних творів. Розвивати в учнів відчуття форми. Розвивати композиційну уяву учнів.	Об'ємнопластична композиція «Овочі та фрукти».	Скульптура. Пластилін або глина.	Tron Syyersen «Voices In Heaven's Cathedral».	

УРОК № 12

Дата _____
Клас _____

Тема. Декоративно-прикладне мистецтво. Ритм. Стилїзування природних форм у різних композиційних форматах. Прикладна діяльність. Виготовлення витинанки зі смужки на основі ритмічного повторення стилізованих елементів.

Мета і завдання:

- поглибити знання учнів про витинанку як вид декоративно-прикладного мистецтва;
- поглибити знання про симетрію та контраст;
- ознайомити з поняттям ритму як засобу виразності в орнаменталістиці;
- ознайомити з принципом створення симетричної ритмічної форми;
- поглибити знання про декор;
- розвивати навички виконання декоративної композиції в техніці витинанки;
- розвивати творчу уяву та фантазію учнів.

Обладнання:

- для вчителя: DVD-диск, кольоровий папір, клей, ножиці;
- для учня: робочий альбом-посібник, кольоровий папір, клей, ножиці, прості олівці.

Хід уроку

№ п/п	Орієнтовний час	Діяльність учителя	Діяльність учнів	Очікуваний результат
I. Пояснення нового матеріалу.				
		<i>Вступ</i>		
1.1.	2,5 хв.	Учитель пропонує учням розповісти, що вони знають про витинанку як вид декоративно-прикладного мистецтва.	Учні виконують завдання.	Актуалізація опорних знань учнів.
1.2.	0,5 хв.	Повідомлення теми та мети уроку.	Учні сприймають повідомлення вчителя.	Налаштування учнів на сприймання нового матеріалу.
1.3.	4 хв.	<i>Сприйняття мистецтва.</i> Ілюструючи зображеннями свою розповідь, учитель повідомляє учням, що назва «витинанка» походить від слова «витинати», тобто «вирізати». Це орнаментальні прикраси житла, ажурно або силуетно витяті ножицями, вирізані ножом з білого або кольорового паперу. У давнину такі вироби використовували для оздоблення стін, вікон, полиць, груб, печей. Перші витинанки з'явилися у VII–XII столітті у Китаї, на батьківщині паперу. Перші паперові витинанки з'являються в Україні у XVII–XVIII столітті. Вони стали популярною прикрасою українського житла. Подільські витинанки продовжують традиції народних килимів, гончарних розписів, вишивок. Витинанки Дніпропетровщини перегукуються з петриківським розписом та в кожній паперовій прикрасі проглядається обличчя окремого майстра як творчої особистості. На свята українці виготовляли особливі витинанки: у вигляді сніжинок-зірочок, хреста, барвінку чи постатей ангелів. Особливо поширеним в українській хаті було оздоблення божників та мисників тощо. Витинанки кінця XIX – початку XX ст. вирізняються високою художньою майстерністю. У кожному регіоні та в багатьох осередках вони набули своєрідних рис щодо використання матеріалу, форми, силуету, технічної вправності, відчуття ритму, пропорцій, симетрії, багатства орнаментики.	Учні сприймають повідомлення вчителя.	Долучення учнів до пізнавального процесу.

Додатковий матеріал до уроку

		Ритм – повторюваність, чергування впорядкованих композиційних елементів.		
1.4	6 хв.	Учитель пропонує учням виконати самостійну роботу, що представлена в альбомі-посібнику: використовуючи поняття <i>ритм, симетрія, композиція, контраст</i> , проаналізувати представлені витинанки.	Учні виконують поставлене завдання.	Аналітико-пізнавальна діяльність учнів.
1.5	4 хв.	Учитель пропонує учням виконати ескіз витинанки за власним задумом.	Учні виконують поставлене завдання.	Поглиблення компетентнісного рівня з теми.
1.6	4 хв.	Учитель пропонує учням виконати роботу за таким планом (у підручнику): 1. Використовуйте чергування великих і малих деталей для створення контрасту форм. 2. Якщо зображення має бути симетричним або ритмічно повторюватися, використовуйте багаторазове складання паперу відносно осі симетрії. 3. Тло використовуйте контрастного стосовно витинанки забарвлення. Наклейте його в альбом-посібник. 4. Спочатку площину, на якій буде прикріплена витинанка, покрийте клеєм у співвідношенні з водою 1:10. Після того, як клей висохне, витинанку накладають на підготовлену поверхню, зверху накрийте тонкою бавовняною тканиною. Потім розгладжуючи наклейте.	Учні сприймають повідомлення вчителя.	Пізнавальна діяльність учнів.
1.7	1 хв.	Демонстрація найкращих учнівських робіт на задану тему з коментуванням учителя.	Учні сприймають роботи однолітків.	Психологічне налаштування на виконання практичної роботи.
II.	Практична робота.			
2.1	16 хв.	Виконання витинанки за власним задумом.	Учні працюють у робочих альбомах-посібниках.	Поглиблення компетентнісного рівня учнів.
III.	Підсумок уроку.			
3.1	2 хв.	Учитель пропонує учням виконати тестові завдання: 1. Повторюваність, чергування впорядкованих композиційних елементів – це: А) симетрія; Б) силует; В) ритм . 2. Для витинанки, виготовленої з блакитного паперу, доберіть тло найконтрастнішого кольору: А) синій; Б) пурпуровий ; В) жовтий. 3. Для витинанки, виготовленої з жовтого паперу, доберіть тло найконтрастнішого кольору: А) фіолетовий ; Б) червоний; В) блакитний.	Учні виконують поставлене завдання.	Поглиблення компетентнісного рівня.

1.4	4 хв.	Учитель пропонує учням у рубриці «Спробуй» альбома-посібника завдання: за допомогою поєднання кольорів спробувати передати своє враження від улюбленого музичного твору.	Учні виконують поставлене завдання.	Поглиблення компетентнісного рівня з теми.
1.5	1 хв.	Демонстрація найкращих учнівських робіт на задану тему з коментуванням учителя.	Учні сприймають роботи однолітків.	Психологічне налаштування на виконання практичної роботи.
II.	Практична робота.			
2.1	25 хв.	Фантазійна творча робота «Малюємо музику». <i>Учитель наголошує на тому, що матеріал і техніку виконання, які допоможуть найбільш вдало втілити задум і розкрити характер музичного твору, учні можуть обрати самостійно.</i>	Учні виконують поставлене завдання.	Поглиблення компетентнісного рівня учнів.
III.	Підсумок уроку.			
3.1	4 хв.	Учитель розміщує на дошці 3-4 учнівські роботи, в яких найбільш виразно виявляється вдале застосування понять, що засвоювалися на уроці, та роботи, які містять характерні учнівські помилки, і спільно з учнями їх аналізує.	Учні під керівництвом учителя роблять аналіз творчих робіт однокласників.	На підставі аналізу відбувається систематизація та узагальнення поняттєвих компетенцій учнів.
3.2	1 хв.	Учитель пропонує учням випереджувальне домашнє завдання: повторити матеріал, вивчений упродовж навчального року.		

Тема. Узагальнення вивченого. Вікторина «Образотворче мистецтво у культурному просторі».

Мета і завдання:

- перевірка та повторення вивченого впродовж навчального року.

Обладнання:

- для вчителя: фішки.

Додатковий матеріал до уроку

Хід уроку

№ п/п	Орієнтовний час	Діяльність учителя
I. Пояснення нового матеріалу.		
1.1	1 хв.	У вступній бесіді учитель повідомляє, що на сьогоднішньому уроці буде проведено виставку найкращих учнівських робіт з усіх тем, що вивчалися у 5-му класі.
Для того, щоб пожвавити діяльність школярів на уроці, пропонується провести гру-вікторину «Образотворче мистецтво у культурному просторі». Для підвищення мотивації та зацікавленості школярів необхідно клас поділити на три команди.		
1.2	3 хв.	Ознайомлення учнів з умовами гри (3 хв.). Учні дають відповіді на запитання (на вибір педагога). Відповідь приймається від команди, учасник якої першим підняв руку. Якщо через 10 секунд після того, як прозвучить питання, жодна з команд не дає відповіді, це можуть зробити капітани команд (учитель дає змогу висловитись по черзі, дотримуючись законів справедливості в грі). Відповідь, отримана одразу по піднятій руці до закінчення 10-секундного часу на обдумування, оцінюється 2-ма відзнаками. Відповідь, отримана після закінчення визначеного часу від капітана команди, оцінюється однією відзнакою. Наприкінці гри-вікторини підраховується кількість відзнак та визначаються призові місця команд. Питання вікторини вчитель обирає із додатків у рубриці «Перевір себе», вміщених у підручнику.
1.4	20 хв.	Проведення вікторини.
1.5	12 хв.	Завершальним етапом у вікторині є аналіз мистецьких творів: Пітера Брейгеля Старшого «Мисливці на снігу», Антуана Бурделя «Геракл, що стріляє з лука» та вази із Сицилії (кожна з команд отримує одне із вказаних зображень та за планом, який вважає доцільним, аналізує твір мистецтва). Представник команди озвучує результати аналізу. Цей етап вікторини оцінюється в межах від «0» до «12» балів.
1.6	5 хв.	Проведення виставки робіт.
II. Підбиття підсумку уроку.		
2.1	4 хв.	Проводиться шляхом підрахунку балів, визначення переможців та вручення їм символічних призів.

ПРИМІТКИ:

- * Алгоритм аналізу творчих, навчальних учнівських робіт подається учителем на основі плану аналізу-інтерпретації мистецьких творів, які розглядаються на даному уроці в процесі пояснення навчального матеріалу.
- * Учитель може добирати тестові завдання та кросворди до кожного з уроків, скориставшись додатками у рубриці «Перевір себе», вміщеними у підручнику (авт. Федун С.І., Чорний О.В.).
- * Під час пояснення навчального матеріалу та актуалізації опорних знань учнів учитель може скористатися схемами та «Словником мистецьких термінів», вміщеними у додатках до підручника (авт. Федун С.І., Чорний О.В.).